

روشنای علم

مروری بر بیانات

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مد ظله العالی)

رهبر معظم انقلاب اسلامی

پیرامون دانش و تولید علم

دفتر نشر و کتابخانه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای

فهرست اجمالی

مقدمه ۹

بخش اول: اسلام و علم

فصل اول: اهمیت علم در اسلام ۱۳
فصل دوم: رابطه‌ی علم و دین ۲۹
فصل سوم: سابقه‌ی شکوهمند علم در میان مسلمین ۵۳
فصل چهارم: وضعیت تأسف بار امروز و ضرورت تحرک علمی مسلمین ۶۳
فصل پنجم: جامعه‌ی مطلوب اسلامی ۶۷

بخش دوم: غرب و علم

فصل اول: تقابل دین تحریف شده با علم در قرون وسطا ۸۱
فصل دوم: جدایی علم از دین پس از رنسانس ۸۵
فصل سوم: علم بدون اخلاق و نتایج آن ۸۹
فصل چهارم: علم، پایه‌ی اقتدار غرب ۱۱۳
فصل پنجم: انحصار طلبی و سوء استفاده از علم ۱۱۹
فصل ششم: استفاده‌ی غرب از علوم مسلمین برای پیشرفت ۱۳۹
فصل هفتم: برخی صفات خوب منجر به پیشرفت علمی ۱۴۳
فصل هشتم: فرهنگ‌سازی غلط در ارزش‌گذاری علم ۱۴۷
فصل نهم: تبلیغات و اقدام علیه پیشرفت علمی مسلمین و ایران ۱۵۱
فصل دهم: لزوم تفکیک فرهنگ غلط غرب از علم غربی ۱۶۹

بخش سوم: ایران و علم

فصل اول: سابقه‌ی شکوهمند علمی در ایران ۱۷۷
فصل دوم: خیانت قاجار و پهلوی به پیشرفت علمی کشور ۱۸۷
فصل سوم: جدا کردن علم از دین در گذشته ۲۱۱
فصل چهارم: تزریق نومیدی و خودباختگی علمی در گذشته ۲۱۵
فصل پنجم: ترسیم وضعیت کنونی، فرصتها و پیشرفتهای پس از انقلاب ۲۳۱

۲۹۳	فصل ششم: علم، عامل اقتدار کشور.....
۳۱۱	فصل هفتم: همت و تلاش برای پیشرفت علمی ایران.....
۳۴۹	فصل هشتم: فرهنگ و استعداد ایرانی؛ زمینه‌های پیشتازی علمی.....
۳۶۷	فصل نهم: اهمیت کتاب و کتاب‌خوانی.....

بخش چهارم: دانشگاه و مراکز تحقیقاتی

۳۷۱	فصل اول: دانشجویان.....
۴۱۱	فصل دوم: اساتید و محققان.....
۴۳۵	فصل سوم: مسئولان و مدیران.....
۴۹۹	فصل چهارم: نخبگان.....
۵۱۳	فصل پنجم: پایه‌گذاری و سابقه‌ی دانشگاه.....
۵۱۹	فصل ششم: آموزش.....
۵۲۱	فصل هفتم: پژوهش.....
۵۳۹	فصل هشتم: دین و اخلاق.....

بخش پنجم: حوزه‌ها

۵۶۱	فصل اول: سابقه.....
۵۶۷	فصل دوم: نخبگان.....
۵۸۱	فصل سوم: طلاب و روحانیون.....
۵۹۹	فصل چهارم: آموزش.....
۶۰۹	فصل پنجم: پژوهش.....
۶۲۹	فصل ششم: زمان‌شناسی و نیازسنجی.....
۶۴۳	فصل هفتم: وحدت با دانشگاه.....
۶۵۱	فصل هشتم: مدیریت و زعمای حوزه.....
۶۷۵	فصل نهم: شخصیت‌های علمی.....

بخش ششم: جنبش نرم‌افزاری

۶۸۵	فصل اول: مفاهیم.....
۶۸۹	فصل دوم: ضرورت برنامه‌ریزی برای تحقیق عملی.....
۶۹۵	فصل سوم: استقرار روح علم‌گرایی و فرهنگ‌سازی در جامعه.....
۷۰۳	فصل چهارم: امکانات و زمینه‌های موجود و ضرورت اقدام.....
۷۱۷	فصل پنجم: آموزش و تمهیدات لازم.....
۷۳۵	فصل ششم: پیگیری راه‌های میانبر برای پیشتازی در علم.....
۷۴۵	فصل هفتم: تولید بومی و درون‌زایی علمی و... ..

بخش هفتم: متفرقه

۷۶۳	فصل اول: زنان و علم
۷۷۳	فصل دوم: دانش پزشکی

فهرست‌ها

۷۷۵	فهرست آیات و روایات
۷۷۷	فهرست اعلام
۷۷۹	فهرست اماکن
۷۸۱	فهرست زمان‌ها و دوران‌ها
۷۸۲	فهرست علوم
۷۸۳	فهرست کتب
۷۸۵	فهرست تفصیلی مطالب
۸۳۱	کتابنامه

قال رسول الله ﷺ: «أَطْلُبُوا الْعِلْمَ وَكُونُوا بِالصِّينِ»^۱

علم را طلب نمایید حتی اگر در چین باشد.

توصیه به فراگیری علم و دانش در در جای جای آموزه‌های دین اسلام به چشم می‌خورد. پیامبر اسلام و حضرات معصومین علیهم‌السلام همانند قرآن کریم، همواره بر اهمیت تعلیم و تعلم تأکید کرده و آن را از اصلی‌ترین برنامه‌های خویش قرار داده‌اند. ثمره‌ی تحریص و تأکید اسلام در این مقوله، چند قرن ایستادن بر بلندای علم و دانش و پر کردن سفره‌ی بشریت از فواید علوم دانشمندان امت اسلام بود، که نه تنها مسلمانان، بلکه اندیشمندان شرق و غرب نیز بر این برتری خارق‌العاده اذعان دارند و هیچ‌گاه نمی‌توانند این حقیقت را کتمان نمایند؛ اگر چه دست به دامن تحریف‌هایی در منابع خویش بشوند. اما هم‌اکنون باید پرسید که جایگاه کنونی امت اسلام کجاست؟ آیا هنوز جوامع بشری از علم و دانش آن بهره می‌برند؟ پیشرفت دیگران چگونه بوده و ز کجا نشأت گرفته است؟ ثمرات پیشرفت علمی دیگران در مقایسه با پیشرفت علمی مسلمانان چگونه است؟ دلایل عقب‌ماندگی جوامع اسلامی در عرصه‌های علمی روز دنیا چیست؟ وضعیت ایران اسلامی در این مسابقه‌ی علمی همیشگی چگونه است؟ مراکز علمی چه نقشی در این میان ایفا می‌کنند و چه وظایفی بر عهده دارند؟ آیا با شرایط کنونی، قادر به رسیدن به جایگاه علمی و عزت پیشین خود هستیم؟ جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم چیست و طرح و اجرای آن چه فوایدی در بر دارد؟ و سؤالات فراوان دیگری که دست یافتن به پاسخ آنها و عمل کردن به توصیه‌های سازنده در این زمینه، می‌تواند موجب تغییرات عظیمی در فضای علمی جامعه شود و ما را به یک جهش بزرگ در مسیر دانش و فناوری رهنمون سازد.

مجموعه‌ی حاضر شامل بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در مقوله‌ی علم، تولید علم، تحقیق و پژوهش از ابتدای رهبری معظم‌له است، که با همکاری جمعی از طلاب و محققان حوزه‌ی علمیه‌ی قم و طی حدود سه سال کار مستمر به ثمر رسیده است. بدون تردید این اثر می‌تواند علاوه بر پاسخگویی به سؤالات مذکور و تبیین موضوعات مختلف مربوط به علم و تولید علم، به عنوان یک منبع و مرجع علمی تأثیرگذار و هماهنگ‌کننده‌ی علوم و مراکز علمی در فضای رو به پیشرفت علم و دانش جامعه‌ی اسلامی ایران ایفای نقش نماید.

در این مجموعه تلاش گردیده است ضمن فراهم نمودن زمینه‌ی استفاده‌ی حداکثری مخاطبان از مطالب مربوط به این موضوع، مجموعه‌ی بیانات رهبر معظم انقلاب در این زمینه به طور کامل پوشش داده شود.

مراحل مختلف تدوین این کتاب بدین شرح است:

۱. مطالعه‌ی اولیه‌ی بیانات و تعریف بیش از ۵۰ کلید واژه طی دو مرحله؛
 ۲. گزینش اولیه‌ی بیانات بر اساس کلید واژه‌ها (جمع‌آوری متن کامل سخنرانی‌های حاوی کلید واژه‌ها)؛
 ۳. مطالعه‌ی دقیق سخنرانی‌های گزینش‌شده و جداسازی مطالب مرتبط با موضوع مورد نظر؛
 ۴. نمایه‌زنی و ایجاد چکیده‌ی مطالب که کمک فراوانی به مخاطب در جهت درک مطلب میکند؛
 ۵. تدوین نهایی که البته بر اساس دغدغه‌های اصلی بیانات نبوده و صرفاً جهت دسته‌بندی مطالب ارائه شده است. در ضمن این مرحله حتی‌الامکان از تکرار مطالب در بخش‌ها یا فصل‌های متعدد پرهیز شده است؛
 ۶. چند دوره بازبینی نمایه‌ها و نسخه‌ی مدون نهایی توسط چند تن از محققین؛
 ۷. استخراج فهرست در چند موضوع مختلف برای دسترسی دقیق‌تر و آسان‌تر خوانندگان محترم به مطالب.
- در پایان، لازم است از زحمات تمامی دوستانی که در این زمینه ما را یاری کردند، به‌خصوص جناب حجت‌الاسلام محمد مهدی حقانی که مقدمات اصلی این کار را فراهم نمودند و جناب حجت‌الاسلام مهدی هم‌ازاده که در امر تدوین زحمت فراوانی را متحمل شدند؛ تشکر و قدردانی شود.

و من الله التوفیق